

לקיים בנו חכמי ישראל
לרפואתו השלימה של רבינו גאב"ד 'מודיעין עילית'
רבי שלמה זלמן בן לאה (אולמן)
בתוך שאר חולי ישראל

העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בחידוד

המאחד בקרבנו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לענין ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין צוקלה"ה

כתב חידה

לאמי הצדקנית במעשי נדמיתי,
ובימיה את אחי בפטירתי קדמתי,
כנגד השעה קלה שהמתנתי,
יותר מעשרת מונים נפרעתי,
בתקופות שונות כמתה נחשבתי,
ובאחרונה בתפילה צררה נושעתי.

מי אני?

תכורת: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהכרח
או בדמיון בפרשה או בפרש"י

נפלאות מתורתך

"זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך צפאחם ממצרים". דברים כ"ה א'
איתא ביומא כ"ב ב' (ש"א ט"ו ה') [ונבא שאול עד עיר עמלק] וירב נחלק. אמר רבי מני, על עסקי נחל. בשעה
שאמר לו הקב"ה לשאול (שם א'), לך והייתה את עמלק [והחמתם את כל אשר לו ולא תחמל עליו והמתה מאיש
עד אשה מעלל ועד יונק משור ועד שם מגמל ועד חמור]. אמר (ש"א), ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה
ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה. ואם אדם חטא, בהמה מה חטאה. ואם גדולים חטאו, קטנים מה
חטאו. יצאה בת קול ואמרה לו, (קהלת ז' ט"ז) אל תהי צדיק הרבה".
ענה לו הלומד סוגיא זו עומד ותמה, מה בכלל הטענה של שאול ועל מה יסד את שורש הקו"ש שלו, הרי בפרשת
הגלה ערופה נאמר שמאז חלל מישאל, יהודי הרוג, ולא יודעים מי הרגו, בכדי לכפר על הקטרגו של שאול על ישראל,
ציורה התורה לקיים מצוה זו של עגלה ערופה, שעל ידה מתכפר מעשה הרציחה שהיה מוטל על הציבור. ואילו כאן
במלחמת עמלק, מלבד מה שמדובר בגויים, הרי יש ציווי מיוחד מה' בתורה למחות את זכר עמלק בלא להשאיר
ממנו זכר, ואף נצטווה במפורש על ידי שמואל הנביא להכות ולהשמיד את כולם ולא לחמול על אחד מהם, מאיש
ועד אשה ואף מעולל ועד יונק, וגם לא להשאיר מהם בהמה, אלא להשמיד את כולם, משור ועד שם ומגמל ועד
חמור, א"כ מהיכן מתחילה טענתו זו.

בדומה לזה מצאנו גם בפרשת עיר מקלט ששייכת רק בארץ ישראל ובעבר הירדן, שהפרשה מתחילה בהזכרת
הארץ ומסיימת בה, דכתיב (דברים י"ט א'), "כי יכרת ה' אלהיך את הגוים אשר ה' אלהיך נתן לך להשגת נפל בשדה
וירשם וישבת בעריהם ובבתיהם... ולא ישפך דם קני בקרב ארצך אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה והיה עליך דמים".
וכן נסק הרמב"ם ב"פ מהל' רוצח ה' א"ה ב'. "מצות עשה להפריש עיר מקלט... ואין עיר מקלט נהוגת אלא בארץ
ישראל, ועיר עריה הן, ואלה הבדיל משה רבינו בעבר הירדן ושלה הבדיל היושע בארץ כנען".

לאור פסקו של הרמב"ם לעיל לגבי דין כיבוש ארצות, יצא שבאשר ישראל יכבוש ארץ ונספת על פי מלך ובית דין,
ארץ זו תתקדש כדן ארץ ישראל לכל הכתובה, ואף יאמר בה דין עגלה ערופה ויש לענין אף יעטרו כל עשוניה
גם 'עיר מקלט', זאת משום שהתורה מקפידה בה ארץ ישראל לשמרה בטוהרה ולהיותה נהורה עוד ויש עונתה
רציחה.

זאת ועוד מצאנו לזה והחירות בקדושת הארץ בעיני רציחה, שזכות הארץ יכולה להועיל למצוא פתח זכות
למי שרצה את הנפש, כדשינו במכות ז' א', "מי שנגמר דינו וברחו, ובא לפני אותו בית דין (שנחייבו בו רש"י), אין
סותרין את דינו (לחור ולשאל וליתן אולי יכח - רש"י)". ובגמ' שם אמרו: "לפני אותו בית דין הוא דאין סותרין,
הא לפני בית דין אחר סותרין, ואל תני ספיא... אמר אביי, לא קשיא, כאן בארץ ישראל, כאן בחוזה לארץ. דתניא,
רבי יהודה בן דוסיתא אומר שמום רבי שמעון בן שטח, ברח מארץ לחוזה לארץ אין סותרין את דינו, מחוזה לארץ
לארץ סותרין את דינו, מפני זכותה של ארץ ישראל (אולי תועיל למצוא לו פתח של זכות - רש"י)". וכן נפסק
הלכה ברובם פ"ג מהל' סנהדרין ה"ח: "מי שנגמר דינו בבית דין שהיה בחוזה לארץ וברח לבית דין שבארץ
ישראל, סותרין את דינו על כל פנים...".

כאשר שאול הלך עם ישראל להלחם בעמלק ולכבוש את ארצם, היות ומלחמה זו היתה כשהמלך בראשם ועל פי
בית דין, הרי שחור די כיבוש ארצם של בני עמלק, דתקדש הארץ ותקבל דין ארץ ישראל שיהיה בה חיוב עגלה
ערופה מקפידה מיוחדת על שפיות דמים שבה, ומצא של העמלקים הנמצאים בארץ שכבשה ועדיין לא נהרגו,
ימצאו את עצמם בתוך ארץ ישראל, ועל כך טען שאול, הרי לפני ישראל יש כללים אחרים בענין רציחה,
שאפילו רוצח שנגמר דינו למיתה וברח לארץ סותרים את דינו ורנגם אינו אותו מחוש, לפיכך בא שאול ודן ק"ו מנגלה
ערופה, שבה רואים עד כמה התורה מקפידה על מיתה שנעשתה בארץ ישראל, ועל כך התעורר לטעון: 'ומה נפש
אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה. ואם אדם חטא, בהמה מה חטאה. ואם
גדולים חטאו, קטנים מה חטאו'.
*
טענתו זו של שאול היתה, שהגם שנאמר לו בנבואה מפורשת על ידי שמואל להרוג ולהמית את כל עמלק, יתכן וכל
ציווה לו הוא דוקא קודם שנבנה כיבוש הארץ, אך לאחר שנשלם כיבוש ארץ עמלק, הרי דינה כארץ ישראל, ועל כן
יש לחמול ולחוס על הבהמות והקטנים ששטרו ולא להרוגם.

אכן מקטנת של שאול עלתה לו מן השמים שראשיתו עליו לכבוש את כל הארץ ולקדשה, על כן התעורר לטעון
מה יעשה עם העמלקים ששנינו לא הושמדו עד השלמת כיבושה, אבל כשמתבוננים בשלום רואים שלא היה לו
ציווה לכבוש את המקום, אלא להכות את כל יושביו, וכדכתיב 'ענה לך עמלק את עמלק והחמתם את כל אשר
לו ולא תחמל עליו והמתה מאיש עד אשה מעלל ועד יונק משור ועד שם מגמל ועד חמור', והיינו שמלחמתנו היתה
להכות ולהחיים את כולם בלא כל חמלה ורחמים, ורק לאחר שימית את כל העם ובהמותיהם, אזי הארץ כבר תהיה
כבושה במעיה, ורק בשעה זו תחול עליה קדושתה, ואילו היה מקיים את דבר הנביא באופן פ"ו של שאלתו כלל לא
היתה בנפשו, וקדושת הארץ לא תועיל לבני עמלק, שכבר יאבדו מהעולם ולא ישאר מהם כל יצר.

אכן אם נתבונן בעצם דברי הרמב"ם שהזכור על כיבוש ארץ קדושה, נראה שנאמר בהם שלל הלכה זו היא רק
לאחר שכבשו את כל ארץ ישראל האמורה בתורה: 'והוא שכבשו אחר כבוש כל ארץ ישראל האמורה בתורה',
וכן כתב הרמב"ם בתוספת דברים ב"פ א' מהל' תרומות ז' ב' ה"ו: "ארץ ישראל האמורה בכל מקום היא בארצות
שכבשו מלך ישראל או נביא מדעת רוב ישראל וזהו הנקרא כיבוש רבים, אבל יחיד מישאל או משפחה או שבט
שחלבו וכבשו לעצמן במקום אפילו מן הארץ שניתנה לאברהם אינו נקרא א"י כדי שיתנו בו כל המצוות... הארצות
שכבשו דבר חוץ לארץ כנען, כגון ארם נהרים וארם מזהב, ואחבל וכיוצא בהן, אף על פי שמלך ישראל הוא ועל פי
בית דין הגדול הוא עושה, אינו כארץ ישראל לכל דבר ולא מחוזה לארץ לכל דבר כגון בבל ומצרים, אלא יצאו
מכלל ארצות ישראל ולהיותן כמי א"י הגיעו. ומפני מה ירדו ממצות א"י, מפני שכבשו אותם קודם שיכבוש כל א"י
אלא נראה בה משבעה עשרים, ואילו תפס כל ארץ כנען לגבולותיה ואח"כ כבש ארצות אחרות שהיה כיבושו כולו
כא"י לכל דבר".

והנה אם בזמן דוד המלך שהיה לאחר שאול עדיין לא נכבשה כל ארץ ישראל ולכן אין לארצות כיבוש דוד דין ארץ
ישראל, אבל בר שטות הוא שבמי שאול שקדמו לו עדיין לא נכבשה כל הארץ מיד היושבים בה, אם כן, מהיכן תיתי
לומר שארץ עמלק תקדש במהלך כיבושה, ולפי זה הדרא קושיא לדוכותא, מה חשב וטען שאול במניית השמדת כל
עמלק בק"ו מנגלה ערופה, אחר שלכאורה גם בכיבוש ארץ עמלק לא עתיד להיות דין ארץ ישראל.
ומתוך דיבור המהיר זצ"ל דיסקין גבולות (בפירושו עה"ת בפרשתנו), שכל הלכה זו על כיבוש ארץ לקדשה בקדושת
הארץ, אינה אלא להוסיף על גבולות הארץ, שקודם שסיימו לכבוש את הארץ, אין מוסיפים על גבולותיה. שונה
הדבר ארץ עמלק שהיא בתוך גבולות ארץ ישראל, שהרי מקומו היה בערד שבנגב ארץ ישראל, וכדכתיב בדברי
המרגלים (במדבר י"ג ט"ו): "מקמל יושב בארץ הגב". ועוד אמרו על עמלק (שם כ"א א'): 'וישעו הפגניני מלך
ערד ישב בגב', ומצא שתכף ומיד כשיסיים שאול לכבוש את המקום התקדש הארץ ככל שאר המקומות שנכבשו
ונגאלו מיד הכנענים, ועל כך שורש טענתו היתה טובה, אלא שכל על יצאה הבת קול ואמרה לו: 'אל תהי צדיק
הרבה', שהיה לו לשמור לדבר הנביא ולא לשנות מהם, ואילו היה עושה כן, היה חזק ללכות זוער על עמלק
ולחייב את העולם לתקונו, להשלים את כסאו של ה', כפי שנזכר לעתיד לבוא, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו
אחד, במהרה בימינו, אכ"ה".

חילוקא דרבנן

כתיב (דברים כ"א י"ב): 'והבאתה
אל תוך ביתך וגלחת את ראשה
ועשתה את צפרניה'. ופירש"י:
'ועשתה את צפרניה. תגדלם כדי
שתתנוול'. ומבואר דלשון ועשתה
את צפרניה, הוא לשון ניוול.

ע"י בפסוק (בראשית א' ז'): 'ועש
אלקים את הרקיע ויבדל בין המים
אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר
מעל לרקיע ויהי כן'. ופירש"י:
'ועש אלקים את הרקיע. תקנו על
עמדו והיא עשיתו, כמו (דברים
כ"א י"ב), ועשתה את צפרניה'.
ומבואר מדבריו, דלשון ועשתה
את צפרניה, הוא מלשון תיקון ולא
מלשון ניוול.

וצריך ביאור!!!

בנין חידות

כיצד יתכן, בריה
שמברכים על ראייתה,
ומצד שני בשורה טובה
היא שנסתלקה מן
העולם?

מעשה רב

רבים מתושבי השכונה ומחוצה לה מבקשים להתפלל
ב'מימי הנוראים' בבית הכנסת השכונתי המרכזי, בו יש רוב
עם' יהודי, וכתוצאה מכך שוררת בו צפיפות רבה. ר' ראובן,
מהתלמידי חכמים המופלגים בשכונה, היושב דרך קבע
סמוך לכותל הדרומי של בית הכנסת, שם עמל בחורה ואף
קבעו לו מקום לתפילתו בכל ימות השנה ובכללם גם בימים
הנוראים. כשנקרא ר' ראובן לתורה, במקום ללכת בדרך
קצרה על ידי חציית בית הכנסת בינות לספסלי המתפללים
לרוחבו באמצע אורכו עד לבימה, הלך בדרך ארוכה כשפנה
אל עבר צד מערב לשביל בינות לטורי הספסלים, כשמרחק
והולך מצד הבימה אל עבר פתח בית הכנסת, וברחבת
הכניסה חזר לשביל המוליך אל עבר הבימה ועלה לתורה.

ר' שמעון ידיר ראה את מעשיו והתפלל עד מאוד, שהרי
הלכה פסוקה היא (ש"ע אור"ח סי' קמ"ז ס"ז), שההלך
לבימה עליו ללכת בדרך הקצרה, ועל כל בסיים התפילה
ינגש לר' ראובן ושאלו למעשיו, שהרי לא יתכן ושכח מקיים
הלכה מפורשת בעצם הימים הנוראים.

השיבו ר' ראובן, היות ובכדי שיוכל לעבור בדרך הקצרה,
הדבר כרוך בהטרחת אנשים רבים לנוע ולקום ממקומותיהם
אחת הנה ואחת הנה מפני הצפיפות שבסמיכות הספסלים
זה לזה, מלבד עצם הדבר שאין לו את הרשות להסריח
את הציבור בשביל קיום ההידור להמה להגיע לבימה, וכפי
שכבר אמרו (קידושין ל"ג א') 'מנין לוקן שלא יטריח, הרי
במצאיאות הקיימת של הצפיפות בבית הכנסת, הדרך הקצרה
תארך זמן רב יותר מאשר הסיבוב שעשיתי בדרך המלך'.

טעמו, שמעון, הייתי יתיר לומר שענין דרך קצרה' ה' דרך'
ארוכה' הנוכח, הכוונה בזמן החלילה, אולי הכוונה בירדק
החלילה, שעדיף ללכת בדרך הקרובה יותר גם אם היא
תארך יותר זמן מהדרך השנייה, כי זה כבוד התורה שמקרב
את עצמו כמה שיותר אל התורה, ובוודאי שלא היה לו
ללכת בדרך השנייה בה בתחילתה נראה לפניה עורף חלילה
לתורה. ומה שטען לטרחת הציבור, אין טרחתו לכבודו אלא
לכבוד התורה, שיוהי זכות גדולה לציבור במיוחד בימים
נוראים אלו שנוקמים לתוספת זכויות.

השאלה היא, הצדק עם מי?

מעניינא דסדרא
"לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי נס, שמא אין עושין לו נס.
ואם תימצא לומר עושין לו נס, מנכין לו מזכותיו". (תענית כ' ב').
הוכח מפרשתינו, אם הוא איסור גמור לעמוד במקום סכנה,
או שהוא רק עצה טובה בעלמא?

ספרי 'קוראי עונג' - גליונות 'האיחוד בחידוד', ערוכים בפאר והדר, בשני כרכים, באותיות מאירות עינים!

כרך 'דברי חכמים וחידות', שאלות וחידות - תשובות ופותרות. כרך 'נפלאות מתורתך', דברי תורה וסיפור ושאלה בציור.

ניתן להשיג את הספרים בדרך יפה נוף, 'ספריית' בני ברק, 'ספרי הישיבה' ירושלים (לי שידית מיד), ובשאר חנויות הספרים המובחרות, או בטל': 058-3226115 או במייל: ichudbchidud@gmail.com

בארה"ב: 732-5973555, באנגליה: 078-13-065323 (אחרי השעה 3:00 אחה"צ)

אשכול אשכול שהפסחו קציון הקודם

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, באוטובוס ציבורי הנוסע במסלול קבוע שנהגו ערל, אם מותר לנסוע בו ביחידות.

ראשית דברינו יש להבהיר ולהדגיש, שכל המדובר כאן הוא ב'אנשים', שהחשש הוא רק מצד חשש שפיכות דמים, אבל ב'נשים', גם אלמלי חשש זה יש איסור יחוד.

מקור איסור יחוד עם גוי

[א] שנינו בע"ז כ"ב א': "אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים... ולא יתייחד אדם עמהן, מפני שחשודין על שפיכות דמים". ואיתמר עלה בגמ' שם כ"ה ב', דאסור להתלוות עם הנכרי בדרך, עיי"ש.

וכן פסק הרמב"ם פ"ב מרוצח ה"ז: "וכן אסור ליהודי להתיחד עם הגוים מפני שהן חשודים על שפיכות דמים, ולא יתלווה עמהן בדרך, פגע בגוי בדרך מחזירו לימינו". ויש לדקדק לשון הרמב"ם שכתב 'אסור ליהודי', שהרי ספרו מכון ללמד לישראל, ומה צ"ל ליהודי [ובפשטות לשון הרמב"ם לכאורה בא לומר, שהיות ומתחילת הפרק ועד מקום זה עסק בענינים השייכים לסכנה, וראוי לכל אדם להזהר בזה, כמו שנוקט שם לשון אדם, כעת בא לומר הלכה השייכת רק ליהודי ולא לאדם, ולכן שינה לשונו].

ולכאורה נראה מזה, שהאיסור הוא רק כאשר לבוש כיהודי, באופן שהגוי יודע שהוא יהודי, שכן אין האיסור בעצם הייחוד עם הגוי מצד עצמו, רק מחשש רציחה (וכאשר מבואר מדברי האחרונים הנזכרים להלן), וי"ל לפ"ז הרוצח להוסיף שלא יתלווה עמהן בדרך, שאע"פ שדרך אין זה כמו ייחוד בחדר סגור, שהרי כל רגע יכולים לבוא הולכי דרכים נוספים, מ"מ חשש לשפיכות דמים יש.

כשהעכו"ם עושה בשכר, יש מקילין

[ב] וע"ע ברמ"א יו"ד סי' קנ"ה ס"א, שכתב: "וי"א דכל זה אינו אסור אלא כשהעובד כוכבים עושה בחנם, אבל אם עושה בשכר, בכל ענין מותר, דחייש לפסידא דאגריה, וכן נהגו להקל". וזה כשיטת האו"ז שמובא ברא"ש פ"ב דע"ז. ועי' בב"ח ביו"ד שם, שכתב על דברי האו"ז: "וגם מהרש"ל כתב דלא נקטינן כאור זרוע בדין זה, דתלמודא סתמא קאמר דאין מתרפאין מהן, וגם גדולה השנאה דלא חייש לשכרו... אבל הרב בנהגת שלחן ערוך הביא דין זה... ולי נראה דככתב מהרש"ל".

[ג] ואכן בש"ך שם סק"ד משיג על הב"ח והמהרש"ל, ודוחה דבריהם, ומסיק שהעיקר כהרמ"א כשהגוי עושה בשכר, אין חשש שפיכות דמים. וראה בדברי השו"ע שם ר"ס קנ"א: "אין מסתפרין מהגוי אלא במקום שמצויים שם בני אדם". ולכאורה אם אין שם בני אלא בלאו הכי יש לאסור מצד שאסור להתייחד עם גוי, ומשמע שיש לאסור זה שונה מהשם שבמקום שכן אין איסור יחוד. ואמנם כן כתב להדיא בבית לחם יהודה סק"א: "כתב הש"ך ואותן בני אדם שמסתפרין מן העכו"ם, לאו שפיר עבדי, דבלא"ה אסור להתייחד עמהן, כ"ש במסתפר, ע"כ. ולענ"ד דמותר מטעם דכתב הפרישה, דנהגו להקל משום דאנו נותנים שכר, ולא חיישינן [לשפיכות דמים]

כמ"ש המור"ם בסי' קנ"ה, אבל אם עושה בשכר, בכל ענין מותר, דחייש לפסידא דאגרא, ומכ"ש להרוג בידים".

טעם שנהגים להקל לילך בדרך עם גוי

[ד] וע"ע בבית הלל ביו"ד שם, שכתב בתו"ד: "הא חזינן עכשיו שהולכין לבתייהם בכל עת ובכל יום עם סחורות ושאר משא ומתן בכל המקומות קטנים וגדולים, ועיקר מחיה של ישראל הוא זה בכל המקומות, ודומה לזה כתב הטור ומביאו מור"ם ז"ל בהג"ה סוף סימן קמ"ח ז"ל, ועוד דאית בה משום איבה אם נפרש עצמינו מהם ביום חגם ואנו שרוים ביניהם, וצריכין לשאת ולתת עמהם כל השנה וכו' ע"ש. וא"כ הוא הדין בזה שהולכין לבתייהם ונושאין ונותנין עמהם אפילו ביחיד. ובקצת מקומות בארץ אשכנז הולכים... אבל אנשים הולכים ג"כ בדרך עם עכו"ם לכתחלה, ובטור ובשו"ע כתבו אם נזדמן לו עכו"ם בסיף וכו', משמע דוקא אם נזדמן אבל לא לכתחילה אפילו עם עכו"ם אחד וק"ל". ומבואר מדבריו, שבעצם פשוט דברי חז"ל שהדבר אסור, אלא שכיון שמאידך גיסא יש חשש איבה, וגם שכל פרנסתו של ישראל רק בדרך זו, על כן בדיעבד לא נמנעו מזה.

טעם להקל במקום שמענישים על רציחה

[ה] והנה בשו"ת חוות יאיר סי' ס"ו נתן טעם נוסף שמקילין בזה, ע"ש בתו"ד שכתב: "ובלאו הכי צ"ל ג"כ סברא זו לישב המנהג שנהגים לייחד עם הערלים בכל עת ורגע, והא ק"ל דאסור להתייחד עם הגוי דחשידי אשפיכות דמים, וחששא זו שייך ושוה באנשים כנשים. ופלא בעיני שלא התעורר רום מעכ"ת לתמוה על המנהג מטעם זה דשפיכות דמים הנוגע לאנשים כנשים, ובאנשים אין פוצה פה ומצפצף כלל לאסור להם המשא ומתן המביא לידי ייחוד עם הערלים, ולפמ"ש"כ אתי שפיר, כיון דבזמנינו אין רגילין בכך ואדרבא מכין ועונשין חיוב מיתה על הרוצח, לא מקרי חשידי אשפיכות דמים בזמננו הזה. עם היות שבשנת ת"ח נהרג כה"מ טרייר הי"ד פה בבית הערל, כידוע למעכ"ת, מ"מ אקראי בעלמא הוא, ואין רגילים בכך, גם הרוצח ההוא הוצרך לברוח מחמת זאת ולהמלט על נפשו...".

[ו] וע"ע בעזר מקודש' (אה"ע סי' כ"ב ס"ג) שכתב: "לא תתייחד ישראלית עם עכו"ם. כדקיימא לן ביו"ד סי' קנ"ג, שבמקום שאומות העולם מענישים על זנות דבהמה, אין איסור למסור בהמה לגוי, נראה שכן הוא גם כן לגבי שארי החששות ששם בסי' ההוא, ובשאר דוכתי שחוששין, וכל דאיכא דינא בארעא, ועל ידי זה סגנון המקום אינו פרוץ בכך, ומוחזק בחזקת שמירה מזה, יש להקל בזה, ודברי חז"ל עיקרם במקומות שאין שם משפט נכון וכו', ואין דברי חז"ל בזה בדרך תקנה או איסורא בלא פלוגה, רק בדרך עצה טובה קא משמע לן, והכל לפי השערה, וכמו שכתב שם הט"ז ז"ל לגבי נגיע נכרי שאינו רק עצה, ע"ש".

למכור טלית של מצוה לגוי

[ז] וראה גם במ"ב סי' כ' סק"ז, לענין מכירת טלית של מצוה לעכו"ם, שכתב: "ועיין בח"א שכתב, דלטעם שמא יתלווה ליכא למיחש השתא, דאינן חשודים על שפיכות דמים". ואולם בכך החיים שם סק"ב, כתב על זה: "ולי נראה דאיתא ואיתא (דהיינו

האיסור למכור לו טלית שייך עדיין), דהא שמענו כמה וכמה פעמים שעשו וגם ביקשו לעשות, רח"ל, ודברי רז"ל אינם זרים ממקומם". והנה גם להח"א דברי חז"ל אינם זרים ממקומם ח"ו, אלא י"ל כעוד מקודש שבכה"ג תלוי במשפטי המקומות, ובזה י"ל גם את מה שכתב בשו"ת חוות יאיר הנ"ל.

ולפי"ז יש לומר בנידו"ד, דעל כל פנים יש להקל מ'ב' טעמים הנ"ל, א', מטעם הרמ"א, דבשכר נהגו להקל. ב. החו"י והעזר מקודש, דבמקום שמענישין ע"ז, לא נאמר האיסור.

מהדברים הנדיונים: מקור איסור ייחוד עם עכו"ם (אות א'). יש מתירין כשהעכו"ם עושה בשכר (אות ב' ג'). טעם שנהגין להקל לילך עם גוי בדרך (אות ד' ה' ו'). אם בומה"ז מותר למכור טלית של מצוה לגוי (אות ז').

תשובה ל"חילוקא דרבנן"

בתשובה לשאלה, במה שנאמר (דברים י"ז י"ג): "וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא יִזְדוּן עוֹד", ופירש"י: "וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ. מִכָּאן שִׁמְתִּינִן לוֹ עַד הַרְגַל וּמִמִּיתֵין אוֹתוֹ בְּרַגְלָא". ומבואר מדבריו, דמהתיבות יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ האמורים בזקן ממרא, לפינן דממתנינים לו עד הרגל. ואילו בפסוק (שם י"ט כ') נאמר: "וְהִנְשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד כְּדָבָר הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבְּךָ". ופירש"י: "יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ. מִכָּאן שִׁצְרִיכִין הַכְרִזָּה, אִישׁ פְּלוּנִי וּפְלוּנִי נִהְרִיגִין עַל הַשְׁוֹמוֹ בְּבֵית דִּין". וכן בפסוק (שם כ"א כ"ב): "וְהִרְגֵמְהוּ כָּל אִנְשֵׁי עִירוֹ בְּאַבְנִים וּמַת וּבְעֵרַת הָרֶעַ מְקֻרְבָּךְ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ", פירש"י: "וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ. מִכָּאן שִׁצְרִיךְ הַכְרִזָּה בְּבֵית דִּין, פְּלוּנִי נִסְקַל עַל שֶׁהָיָה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֵה". ומבואר דגם לענין עד זומם וגם לגבי בן סוֹרֵר וּמוֹרֵה, פירש"י, דמהתיבות יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ לומדים דצריך הכרזה בב"ד, ולא כדבריו לעיל לענין זקן ממרא, שלמדים מהם דין המתנה עד הרגל. בשאלה זו עמדו כמה ממפרשי התורה, וביא ממצאת דבריהם וכדלהלן.

הרא"ם כתב: "ושמא יש לומר, שאני התם (במדבר י"ז כ"ג), שכתוב אחריו מיד (שם כ"ח), אָפַס כִּי עַז הָעָם וגו', דמשמע שמה שפתחו בטובה, לא פתחו בה אלא כדי לסיים ברעה. אבל הכא דכתיב וַיִּאֲמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ, ולא כתיב בתריה שום רעה... אלא הישוע וכלב הם שאמרו זה". והיינו, שההכרז של רש"י בפרשתינו לומר, שהפסוק מתכוין רק ליהושע וכלב שאמרו טובתה של הארץ ולא לשאר המרגלים, הוא משום דבפרשתינו לא נאמרה שום רעה על הארץ, אלא רק טובתה, ולכן מוכח שיהושע וכלב הם שאמרו זאת. וכן ביאר הג'ור אריה".

עוד ביאר הג'ור אריה: "ועוד, דזה הכל היה תוכחה לישראל, שלא רצו לעלות, כדכתיב בקרא (דברים א' כ"ו), וְלֹא אָבִיתֶם לַעֲלוֹת, ואם כן על כרחך לא היה זה מה שאמרו הכתוב וַיִּאֲמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ, דברי המרגלים, דמשמע שבא להאשימם שהיו אומרים טובתה, ואפילו הכי לא רצו לעלות, דהא אדרבה, המרגלים הם המסור את לבבם שלא יעלו, ולא היה זה להזכיר לישראל. אלא על כרחך איהושע וכלב קאי, שהיו אומרים בטובתה". והיינו, דהמשך הפסוקים שמוכיח מהם את ישראל, שלא עלו לארץ למרות

הנשה, לכן אסר להם הקב"ה גיד הנשה כדי שיהיו זיהרין במצות ליה משם ואילך, ולכן הזהיר יעקב ללות את יוסף בנו כששלחו אל אחיו". ומבואר מדבריהם, דהטעם שליוה יעקב את יוסף כששלחו לראות את שלום אחיו, הוא משום מצות ליוה. וע"ע במה שהארכנו בדבריהם, בתשובה ל'מבין חידות' מגליון ש"ה, פרשת וישלח ע"ו.
5. יוסד דברי בעל הטורים, כתוב ג"כ ב'דעת' זקנים מבלי התוס' (בראשית מ"ה כ"ז), ותשו"ח להרב ה. ויזברג שליט"א שציין לדבריו.
6. עוד בענין שאול [המלך, בן קיש], עיין בתשובות לכתב חידה מגליון קל"ז, פרשת נצבים וילך תש"ע. ובתשובות לכתב חידה מגליון קפ"א, פרשת נצבים וילך תשע"א. ובתשובות לכתב חידה מגליון רנ"ט, פרשת נצבים וילך תשע"ג, הובא בספרינו 'קוראי

ע"י שנוגע דבר, ולא מחמת שהאדם עלול לשוב ולהרשיע.
3. ותשו"ח רביהם מהמשיבים, שציניו לדברי השו"ע (אור"ח סי' קכ"ו ס"א): "ש"צ שטעה ודילג אחת מכל הברכות, וכשזכירין אותו יודע לחזור למקומו, אין מסלקין אותו. אבל אם דילג ברכת המלשינים, מסלקין אותו מיד, שמא אפיקורוס הוא". וביאר המשנ"ב שם (ס"ה): "כי שמא נזרקה בו עתה אפיקורסות ואינו רוצה לקלל עצמו, לכן דילג ברכה זו, ואפילו אם היה מוחזק עד עתה לכשר וצדיק ג"כ חיישינן לזה".
4. וכן מצייני ב'דעת' זקנים מבלי התוספות, על הפסוק (בראשית ל"ב ל'): "עַל כֵּן לֹא יִאֲכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׂה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יִגַּע בְּכַף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׂה", שביארו שם: "עַל כֵּן לֹא יִאֲכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... שעשו בני ישראל שלא כהוגן, שהניחוהו ללכת יחיד, ולא עשו לו ליוה, והזקק על ידם בגיד

1. ובחידושי רבי חיים פליטאל (דברים כ"א כ"א), הוסיף טעם, מדוע בוקן ממרא בעיניו להכרזה בפני ב"ד הגדול שבירושלים, ובתחילת דבריו הביא הקושיא הנ"ל: "פירש רש"י, שהיו מכריזין בבית דין, פלוני נסקל על שהוא בן סוֹרֵר וּמוֹרֵה. והקשה מהר"ח, דשינה רש"י, דלעילי פרשת שופטים פירש... מכאן שהיו ממתין אותו ברגל, ולא אמר שצריך הכרזה. ופרק הנחניקין יש פלוגתא בזה". וכתב שם הר"ח פליטאל: "מיהו יש קצת ליישב, דהתם (בזקן ממרא), הואיל והמראה הייתה על ב"ד של שבעים ואחד, משום הכי מעלין, מה שאין כן כאן".
2. ויש מהמשיבים, שציניו לאיסור שוחד שנאסר על הדיין, שעליו העידה התורה שמסלף דברי צדיקים, אך במחכת"ר אין לומר כן שהוא מחמת שהצדיק עלול להרשיע, כיון דדין זה של מניעת לקיחת שוחד הוא איסור בעצם, מחמת שמעוור ומסלק את הדין

ועל נישואין אלו לא מיחו החכמים, ויתכן טעם הדבר משום שסברו כדעת שאול, ובמיוחד לשיטת המדרשים שדואג האדומי הורה כן לשאול שמותרת היא לכל, ועל דואג נאמר (ש"א כ"א ח'): "אביר הרעים אשר לשאול", ודרשו שהיה ראשי הסנהדרין, על כן לא יאחד בו החכמים, וע"ע ביחודי הרד"ל על המדרש שם.

וכך גם לא במצוה שנהגתי – שגם במצוה שנהגה מיכל בת שאול, שהניחה תפילין, לא מיחו החכמים.

שמיכל בת שאול הניחה תפילין, ולא מיחו בה החכמים, כדאיתא בעירובין צ"ו א': "דתניא, מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין¹⁰ ולא מיחו בה חכמים". וכפרש"י שם: "בת כושי. בת שאול; ולא מיחו בה חכמים. דהוי כתוספת על דברי תורה, שפטר נשים ממצוות עשה שהזמן גרמא".

וכתבו עשה התוס', שכמו שמיכל היתה מנחת תפילין: "מסתמא גם מברכת". ומכאן למד רבינו תם היתר לנשים לברך על כל מצוות עשה שהזמן גרמא, אפילו שהן פטורות, עיי"ש.

עוד כתבו בתוס' שם בטעם הדבר שאין לנשים להניח תפילין: "ונראה לפרש דטעמא למ"ד דלא הוי רשות, משום דתפילין צריכין גוף נקי ונשים אין זריזות ליהרר".

אכן יש לציין לשיטה שהובאה בירושלמי ברכות פ"ב ה"ג, י"ד ב', שחכמים מיחו בה, בתוספת לברייתא דידן שלא מיחו בה, כדאיתא שם: "ר' חזקיה בשם ר' אבהו, אשתו של יונה הושבה¹¹, מיכל בת כושי מיחו בידיה חכמים". וכן הביאו התוס' בעירובין שם ד"ה מיכל בשם הפסיקתא רבתי פכ"ב.

והלכה למעשה פסק הרמ"א שיש למחות בנשים הרוצות להחמיר על עצמן להניח תפילין, כדאיתא בשו"ע אורח"ס י' ל"ח ס"ג, ועיי"ש בעולת תמיד סק"ד¹².

בנסיון עצום בגבורה עמדתי – שבשעה ששאל אביה מסר את מיכל בתו לפלטי בן ליש, עמדה בנסיון עצום לבל לחטוא עמו אחרי שידעה שנחשבת כאשת דוד.

ששאל מסר את מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן ליש, כדלעיל וכמפורש בפסוק (שם כ"ה מ"ד): "וַיִּשְׁאוּל בְּתוּךָ אֶת מִיכַל בִּתּוֹ אֵשֶׁת דָּוִד לְפִלְטִי בֶן לִישׁ אֲשֶׁר מִגְּלִים".

ודרשו בסנהדרין י"ט ב', שהיה כאן נסיון עצום שערמדו בו בגבורה¹³: "כתיב (שם) פִּלְטִי, וכתוב (ש"ב ג' ט"ו) פִּלְטִי אֵל. אמר רבי יוחנן, פִּלְטִי שמו, ולמה נקרא שמו פִּלְטִי אֵל, שפלטו אל מן העבירה. מה עשה, נעץ חרב בינו לבינה, אמר, כל העוסק בדבר זה ידקר בחרב זה... אמר רבי יוחנן, תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז, תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן ליש (דבר גדול של יוסף כדבר קל וקטן שבבועז. תוקף, דבר גדול וחמור ויש לו שם. ענוה, דבר שאין לו שם, שאדם עושה לפי תומו - רש"י)... אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב (משלי ל"א כ"ט), רְבוֹת בְּנוֹת עֹשׂוֹ חֵיל וְאֵת עֵלִית עַל כְּלָנָה. רְבוֹת בְּנוֹת עֹשׂוֹ חֵיל, זה יוסף ובוועז. וְאֵת עֵלִית עַל כְּלָנָה, זה פִּלְטִי בֶן לִישׁ. ובפשטות היינו נסנינו של פלטי בן ליש ומיכל אשתו, היה מהסנינות הגדולים ביותר שהיו שבו עמדו בגבורה עצומה לאורך ימים רבים.

אכן יש לציין לשיטת האברבנאל שלמד פשוטו של מקרא ששאל מסר את מיכל לשמירה אצל פלטי בן ליש, ולא היתה בזה כל כוונת אישות.

ולאחריו לשוב לבעלי זכיתי – שאחרי התקופה הארוכה בה מיכל עמדה בגבורה בנסיונה העצום, זכתה לשוב לדוד בעלה.

שלאחר התקופה הארוכה בה עמדה מיכל בגבורה בנסיונה העצום, זכתה לשוב לדוד בעלה, וכפי שמפורש בפסוקים השתלשלות הדבר, שאחרי מיתת שאול התחלקה המלכה, שאנשי יהודה המליכו את דוד עליהם, ואילו אבנר בן נר שר צבא שאול, המליך תחתיו את איש בשת בן שאול על שאר העם שהמשיכו עמם, והתחילה מלחמה ארוכה בין בית שאול ובין בית דוד, כשדוד הולך ומתחזק ובית שאול הולכים ומתמעטים, ואינה ה' שיפול דבר בין אבנר ואיש בשת, שלאחריו כעס אבנר ונשבע שיעביר את המלכות לדוד, ובעקבות כך שלח אבנר שליחים לדוד שמבקש הוא לכרות עמו ברית להסב את כל ישראל אחריה, וכמפורש בפסוקים (ש"ב ב' ג'), והשיבו דוד (שם י"ג): "וַיֹּאמֶר טוֹב אֵינִי אֲכַרֵּת אֶתְּךָ בְּרִית אֶךְ דָּבָר אֶחָד אֲנֹכִי שָׂאֵל מֵאֶתְךָ לֵאמֹר לֹא תִרְאֶה אֶת פְּנֵי כִי אִם לְפָנַי הַבֵּיאֵךְ אֶת מִיכַל בַּת שְׂאֻל בְּבֶאֱךָ לְרֵאוֹת אֶת פָּנָי". וכאשר אבנר הסכים לבקשת דוד, שלח דוד לבקשה מאיש בשת, וכדכתיב (שם י"ד): "וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל אִישׁ בִּשְׁת בֶּן שְׂאֻל לֵאמֹר תִּנְחֵם אֶת אִשְׁתִּי אֶת מִיכַל אֲשֶׁר אֲרִשְׁתִּי לִי בְמֵאָה עֲרֻלוֹת פְּלִשְׁתִּים".

ובקשתו זו של דוד נענתה, שבעקבות כך חזרה מיכל לבית דוד בעלה, וכמפורש בפסוק (שם ט"ו): "וַיִּשְׁלַח אִישׁ בִּשְׁת וַיִּקְחֶהּ מֵעַם אִישׁ מֵעַם פְּלִשְׁתִּי אֵל בֶּן לִישׁ".

ועל אותה שעה נאמר (שם ט"ז): "וַיִּלְכֶּךָ אֶתְּךָ אִישׁ הַלֹּזֵךְ וַיִּבְכֶּה אַחֲרֶיהָ עַד בַּחֲרִים...". ודרשו פסוק זה בשבחו של פלטי ומיכל, כדאיתא בסנהדרין י"ט ב' (כהמשך לדרשות שהובאו לעיל שפלטי לא קרב אל מיכל): "ההכתוב וַיִּלְכֶּךָ אֶתְּךָ אִישׁ (אלמה בא עליה - רש"י). רשעשה ל' כ' אישה (שהיה מגדלה ומחבבה - רש"י); והכתוב הַלֹּזֵךְ וַיִּבְכֶּה. על המצוה דאזיל מיניה; עַד בַּחֲרִים (קרא קא דריש ואזיל - רש"י). שנעשו שניהם כבחורים שלא טעמו טעם ביאה".

ובעצם הדבר שהותר לדוד לקחתה, אחרי שהיתה בבית פלטי, שחזקתו שלקחה לאשה, כתב הרלב"ג (ש"א כ"ה מ"ד): "מן הפלא איך עשה זה שאול והיא היתה אשת איש, וכבר אמרו רז"ל שלא נגע בה פלטי בן ליש. ודימה שכן הוא, שכבר חזר דוד ולקחה, וזה מורה שכבר התפרסם ונודע שלא נגע בה..."¹⁴.

מלבד בני האחד לא ילדתי – שמלבד יתרעם בנה האחד, לא ילדה מיכל עוד ילד.

שמיכל ילדה את יתרעם, כדכתיב (ש"ב ג' ה'): "וְהַשְּׁשִׁי יִתְרֵעַם לְעִגְלָה אֵשֶׁת דָּוִד...". וכע"ז כתיב (דה"א ג' א' ד'): "וַיֵּלֶךְ הָיוּ בְנֵי דָוִד אֲשֶׁר נִוְלַד לוֹ בַּחֲבֵרֹן הַבְּכוֹר אֶמְנֹן ... הַשְּׁשִׁי יִתְרֵעַם לְעִגְלָה אֵשֶׁת דָּוִד".

ועגלה זו מיכל, כדאיתא בסנהדרין כ"א א': "אמר רב, עגלה זו מיכל¹⁵, ולמה נקרא שמה עגלה, שחביבה עליו כעגלה". ובאופן נוסף דרשו במדרש תהלים (נ"ט ד'): "ולמה נקרא שמה עגלה, מה העגלה הזאת אינה מקבלת עול על צוורה, כך מיכל לא קיבלה עול מאביה, אלא קינטרה אותו". ובירושלמי סוכה פ"ה ה"ד, כ"ד א' (וכע"ז שם סנהדרין פ"ב ה"ז, י"ב א') דרשו את שמה: "שְׁנַעַת כְּעִגְלָה וּמִתָּה"¹⁶.

ומלבד יתרעם בנה לא ילדה מיכל בן נוסף, כדכתיב (ש"ב ו' כ"ג): "וּלְמִיכַל בַּת שְׂאֻל לֹא הָיָה לָהּ יֶלֶד עַד יוֹם מוֹתָהּ", וזאת מהטעם כדלהלן.

ובעצם ביאור דברי הפסוק, נחלקו חז"ל בסנהדרין כ"א א', לשיטת רב חסדא: "עד יום מותר לא היה לה, ביום מותה היה לה". ואילו לשיטת הגמ' למדו: "אלא אימא, עד אותו מעשה היה לה, מכאן ואילך לא היה לה".

וזאת לעונשי על אשר אמרתי – שמיכל נענשה על מה שאמרה לדוד בעלה כשרקד ופזז בהעלאת ארון האלקים מבית עבד אדום לעיר דוד.

שהעלו את ארון האלקים מבית עבד אדום לעיר דוד, כדכתיב (ש"ב ו' י"ב): "...וַיִּלְכֶּךָ דָּוִד וַיַּעַל אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֶבֶד אֲדָם עִיר דָּוִד בְּשִׁמְחָה".

ובעלייה זו של ארון האלקים דוד רקד ופזז, ומיכל בָּזָה לוֹ עַל כֵּךְ בְּלִבָּהּ, כמפורש בפסוקים (שם ו' י"ד-ט"ז): "וַיְדַוּד מִכְרַכְרֵךְ בְּכָל עוֹ לְפָנָי ה' וַיְדַוּד חֲגוּר אֲפֹד בַּד. וַדּוּד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְעַלִּים אֶת אֲרוֹן ה' בַּתְּרִיעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר. וְהָיָה אֲרוֹן ה' בֹּא עִיר דָּוִד וּמִיכַל בַּת שְׂאֻל נִשְׁקָפָה בְּעַד הַחֲלוֹן וַתִּרְאֵם אֶת הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּזוֹ וּמִכְרַכְרֵךְ לְפָנָי ה' וַתִּבֹּז לוֹ בְּלִבָּהּ".

וכששב דוד לביתו אמרה לו מיכל את אשר על ליבה, כדכתיב (שם כ'): "וַיֵּשֶׁב דָּוִד לְבֵרֶךְ אֶת בֵּיתוֹ וַתִּצָּא מִיכַל בַּת שְׂאֻל לִקְרֹאת דָּוִד וַתֹּאמֶר מַה נִּכְבַּד הַיּוֹם מַלְכֵּךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינַי אֲמֹת עֶבְדֶּיךָ הַהֲגָלוֹת נִגְלוֹת אֶחָד הַרְקִים".

ועל דבריה אלו של מיכל הטיחה דוד בדברי תוכחה (שם כ"א-כ"ב): "וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל מִיכַל לְפָנָי ה' אֲשֶׁר בָּחַר בִּי מֵאֲבֹיךָ וּמִכָּל בֵּיתוֹ לְצַוֵּת אֶתִּי נִגִּיד עַם ה' עַל יִשְׂרָאֵל וְשִׁחֲקֵתִי לְפָנָי ה'. וְנִקְלַתִּי עוֹד מִזֹּאת וְהִיִּיתִי שֹׁפֵל בְּעֵינֵי וְעַם הָאֲמֹתוֹת אֲשֶׁר אֲמַרְתְּ עִמָּם אֲבָבְדָה".

ופרשה זו מסתיימת בעונשה של מיכל על דבריה אלו שלא ילדה עד יום מותה, וכפי שדרשו לעיל, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה.

אכן יש לציין, כי רש"י בפירושו על הפסוק למד, שעונשה היה שמאותו יום ואילך לא היו לה ולד, אלא שהרד"ק שם הביא פירוש זה, והסיף ללמוד בפירוש השני שביום מיתתה היה לה ולד.

ודבר נורא כותב המלבי"ם שם בשם האברבנאל: "כתב מהרי"א, שמלבד שהיה זה עונש על דבריה, היה סבה מאת ה' בל יתרבה זרע שאול, והיה גלוי לפנינו ענין הגבעונים להשמיד כל זרע שאול, ומה יעשה דוד, ויציא להורג בניו, או יחמול עליהם ויאמרו משא פנים יש בדבר, לכן סבב נורא עלילות שמיכל לא תתעבר מדוד".

ולדבריו יש לומר שבאותה עת של מעשה הגבעונים כבר מת בנו יתרעם, כי אחרת כלפיו יתעוררו שאלות אלו.

ומכאן יש ללמוד מוסר השכל רב עד מאוד, שפעמים אדם מתאונן על מצבו שאינו זוכה לפרנסה או לזרע ולכל דבר אחר שנפשו מתאונן עליו ואינו יודע שהשכל הוא לטובתו, ואילו יתהפך עליו המציאות לטובה ולברכה, פעמים שתביא עמה גזירה נוראה וקשה ביותר, ועל כן יש להשיב אל הלב לקיים מצוות (דברים י"ח י"ג): "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ", וכפי שפרש"י שם: "התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תחיה עמו ולחלקו". ויה"ר שזנכה למעלה גדולה ועצומה זו להיות עמו ולחלקו של ה' ית"ש, ונעשה רצונו בלבב שלם כל הימים.

11. עיי"ש ברלב"ג המוסיקי וכתוב: "ולפי שכבר היתה פרושה בלתי ראויה לבנים, מזה הצד נתנו לה בני מרב אחותה לגדלם, וגדלתם כאילו הם בניה, ומפני זה נקראו בני מיכל כמו שאמר בסוף זה הספר, ואת חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל בן ברזילי המחולת".
12. אכן עיינו ברד"ק שלאחר שהביא דרשת חז"ל זו, הוסיף וכתב: "ולפי הפשט יש לפרש עגלה זו אחרת, ומיכל לא נזכרה כאן (-בין נשות דוד המנויות בפסוקים), לפי שלא היה לו ממנה בן, וכן הוא אומר הבנים שהיו בחברון, לפיכך זכר הנשים. ומיכל אף על פי שהייתה לו אבנר ועודנו בחברון, לא זכרה כאן, לפי שלא היה לו ממנה בן. אבל באמרו אשת דוד, וכן אמר בדברי הימים לעגלה אשתו, אולי לא היתה ממשפחה גדולה ולא היתה ידועה בזכור אותה אלא באשת דוד.

14. עיי"ש ברלב"ג המוסיקי וכתוב: "ולפי שכבר היתה פרושה בלתי ראויה לבנים, מזה הצד נתנו לה בני מרב אחותה לגדלם, וגדלתם כאילו הם בניה, ומפני זה נקראו בני מיכל כמו שאמר בסוף זה הספר, ואת חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל בן ברזילי המחולת".
15. אכן עיינו ברד"ק שלאחר שהביא דרשת חז"ל זו, הוסיף וכתב: "ולפי הפשט יש לפרש עגלה זו אחרת, ומיכל לא נזכרה כאן (-בין נשות דוד המנויות בפסוקים), לפי שלא היה לו ממנה בן, וכן הוא אומר הבנים שהיו בחברון, לפיכך זכר הנשים. ומיכל אף על פי שהייתה לו אבנר ועודנו בחברון, לא זכרה כאן, לפי שלא היה לו ממנה בן. אבל באמרו אשת דוד, וכן אמר בדברי הימים לעגלה אשתו, אולי לא היתה ממשפחה גדולה ולא היתה ידועה בזכור אותה אלא באשת דוד.

אזכור את בני המשפחה לייחוד הפנולה עם פרש"י

דכי מפני שאין קוראין בתורה ואין רוצין להביט בתוכה בטוחים הם שלא יחול עליהם התוכחה, ואדרבה ח"י, ודומה זה הדבר לאחד שהתרו בו מכירו שלא ילך בדרך ההוא שהוא מלא ברות פחתים, וענה להם אני אלאני בהם לשוב בתשובה, [כ] יש לי מסכה עבה ואכסנה על עיני שלא אראה אותם, ואפילו כי אפול חלילה לא ילעיגו ממני מפני שהיו עיני מכוסים ולא ראיתי אותם. האם יש שטות גדול מה, אדרבה כל מה שמסגיר יותר עיניו היא הסיבה הגורמת להזיק לנפשו ויהיה ללעג ולבזיון ח"י לכל, ולהנמשל מובן. ואני דן אותם לכף זכות..."

בראשונה כשנפגש רבי דוד עם בחור כזה, עדיין לא ידע את הדרך לעזור לו, אך בשונה מכאלו הרואים זאת כמעלה ושבח, שהנה סוף סוף יש בחור המרגיש את ה'אלול' בכל ישותו וחש במטרת הקלות שהם לעזור את הקורא בהם לשוב בתשובה כדי שלא יארע לו כן, זאת ידע נאמנה, שמצב זה הינו חמור ועלול להזיק רבות, שכידוע ומפורסם לכל המבין מעט בנפש האדם, 'פחד הדין' זהו דבר טוב, שעל ידו המפחד מתעורר לחשוב על הדין ועקבותיו כך שב תשובה שלימה ומטיב את דרכיו ומעשיו. לעומת זאת, המכונה אצלנו 'לחודה' זהו מצב שלילי ובטלי תקין, שברוב הפעמים גורם ללוקה בו שמלבד מה שמאבד את המשך עלייתו, בדרך כלל נכנס לו מורך בליבו ובעקבותיו מתחיל מצב חדש של ירידה, ופעמים רבות אף התדרדרות ונפילה עמוקה, ועל כן יש להצילו במהרה לבל יפול למצב קשה שיצטרך מאמצים רבים להעלותו ממנו, וספק גדול אם יוכלו לעזור ולהועיל.

בחסדי ה' על רבי דוד, למד מהרה את החכמה כיצד לעזור ולסייע לבחורים במצבים כאלו, והתאמץ רבות להיות להם לעזר ולאחיסמך, ובמשך הזמן החכים עמד יותר לזהות את הניצנים הראשונים שמהוים התחלה חמורה גדול מהירה לבעיות נפש, ולאט לאט בהם בשלב הראשוני טרם התפתחותם הרעה, להדריך את הבחור בדרכי התורה והיראה בנפש בריאה, להגיש יראת ה' ויחד עם זאת שמחה של מצוה וסיפוק מעשיית הטוב בעיני ה', ולהשתדל ואף להתאמץ לעשות רצון ה', שזהו הדבר היחיד המביא יהודי לידי שמחה אמיתית ולאופור.

בהזדמנויות שונות שתל רבי דוד בתוככי דבריו עם הבחורים, שכלל אחד יש התמודדות ונסינות, ואין מי שיכול לקחת ממנו ולהתמודד בהם במקומו, בדיוק כפי שבחור עיף השוכב במיטתו ומתקשה לקום, שעונו יכול לצלצל, החבר יכול לנענעו, ואף אפשר לטפף לו מים באוזניו ואף למשך לו את השמיכה, אך ההחלטה אם להתגבר כארי ולקום ממיטתו, או להמשיך בשניה ולבלות את עולמו, נתונה אך ורק בידיו, ולא יועיל הדבר מה שחבורו קם בעבורו. מצב זה של קימה בעייפות רבה, נהג רבי דוד לומר, פעמים רבות קשה מאוד לקבל את ההחלטה הנכונה להתגבר לקום, וכפי שהליץ הפלא יועץ המבאר את קושיו, שכידוע כאשר יש לאדם נגיעות קשה לו להחלטה הנכונה להישאר בלוקם, וכפי שהליץ הפלא יועץ להגיע להחלטה נכונה ונבונה, על אחת כמה וכמה כש'נגוע' הוא 'במטה בכל גופו'. אך למרות הקושי וההתאמצות, שהולכים להתייעץ עם אחד הרבנים המכיר את נפש הנערים ונסינותיהם, יכול הוא לייצג עצות טובות כיצד לכלל את הדרך באופן שיצליח להרחיק עצמו מהנסינות, ופעמים רבות אפשר להועיל בנסינות שונים ומקוריים כיצד להתאזר בגבורה ולהתגבר על היצר, לבל לשמוע להבליו, אלא לעשות את הטוב והישר בעיני ה', כאשר המציאות מוכיחה שרוב אלו שהתייעצו, או בדברים קלים ואף בנסינות קשים מנשוא, עצת הרבנים הועילה להם עשרת מונים יותר מאשר קודם לכן, וככל שהקדימו להתייעץ, כך הוקל מעליהם עול ההתמודדות, והצליחו לגבור על יצרם ולעשות רצון יוצרם.

לא מעטים היו הבחורים שנעזרו על ידי רבי דוד בבעיותיהם הנפשיות, כשרבים מהם כלל לא יודעים עד עצם היום הזה שהם הצילם ולהיכן עמדו ליפול אילולי שעמד בפרץ, ובזכותו חזרו למצבם ולאורך ימים המשיכו להתעלות בתורה ויראת ה'. ויחד עם זאת היו אחרים שלמרות רוב מאמציו רבי דוד וכל שאר רבני הישיבה ואף ממוחמים בתחום, לא הועיל דבר, ובסופו של דבר הללו לקו בנפשם ואחריות עצובה עד מאוד. נקודת ההכרעה בין אלו שניצלו והמשיכו בחיים טובים, לבין אלו שכשלו ולקו בנפשם, למעט במקום שהיתה גזירה שמימית על בחור שילקה בנפשו, היתה נקודת הנפש שלהם, אם הסכימו לקבל את דברי רבותיהם ולעשות כפי שהורו להם, שאז במקום מרובה הצילו את עצמם וכל משפחתם, והזרע שהקמנו, דורות ישרים מבורכים. אך כל אותם 'חכמים' בעיני עצמם, שלא הסכימו לקבל מה שאמרו להם, וזאת מכח טענות שונות ומשונות, לצערינו הרב, סופם היה רע ומר, ועד עצם היום הזה מתבוססים בבעיותיהם הרבים וחלקם אף נמצאים במצבי נפש קשים המצריכים אישפוז וטיפול תרופתי לכל החיים.

וההתמודדות האיומה העלולה לבוא לפניו מבחינה חומרית, היא ללמוד גם כאשר מערכת המיזוג אינה פועלת במלא יוצמתה, ובמקרים נדירים עלול להגיע למסירות נפש, כאשר מערכת המיזוג העלולה ומרגישים את החום השורר. אך ביחס לקיום המצוות ועבודת ה', אין כל הנחה לדורנו על פני הדורות הקודמים, ועלינו לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה בלבב שלם, גם אם לא הכל נעשה לשביעות רצוננו, ועל החלש לומר גיבור אני, לגבור על יצרו ולעשות רצון יוצרו. **דוגמה** אישית של רבי דוד, שמשה בידי התלמידים דרך סלולה להלחים לעמלה של תורה ולתורה הלב. המראה שנתגלה בפניהם בכל עת, כיצד מתענג על לימודו שהיה בהתמדה עצומה, בלא כל צורך עצמי להפסיק גם בלימוד ממושך של שעות ארוכות, כאשר לא יקבע או יצא, חום או קור, מפגים את שלהבת של התורה שבערה בקרבו ולימודו בריחתא דאורייתא ומתוך שמחה וצלה עד אין קץ. אך גם תפילותיו, שהתייחס אליהם בכבוד ראש, כשהקדים לבוא דקות ארוכות קודם כל תפילה, ומהלך התפילה היה בשפה ברורה ובנעימה, כשמעטים את תיבותיה ומתענג על זהות המיוחדת שנגלה בחלקו, שיכול לשבח ולפאר את ה' הגדול הנכבד והנורא, ואף מורשה לומר לפניו את כל פרקי הזמרה וסדר התפילה, כפי שנוסד על ידי אנשי כנסת הגדולה ובתוספת חכמי הדורות הקודמים.

מציאות מרוממת זו, שבה התלמידים רואים בכל עת את מורם ורבים כשעוסק בעמלה של תורה ועסק המצוות, ברוב הפעמים השפיעה עליהם רבות לטובה ולברכה, בלא שנאמר להם דבר תוכחה או הכוונה. התאווה הפנימית של התלמידים היתה לחקות את רבם ולנסות להעפיל לרמות נעלות אלו בתורה ועבודת ה'. המושגים הגבוהים שראו בפניהם פתחו להם צורה מיוחדת לפסגות רוחניות עליהם שאפו ואליהם בקשו להגיע, כך לא פלא שרמתם הרוחנית הייתה מרובה ונעלה משאר חבריהם שלמדו במקומות אחרים ולא הושפעו מספיק לטובה מרבותיהם, כל אחד מטעמו וסיבתו האישית שבעבורה עדיין לא הספיק מספיק להתעלות בתורה.

ניסיונו הרב של רבי דוד בשאלות ובעיות מצוות אצל תלמידיו, עמהם התמודד במשך השנים הרבות שהעמיד תלמידים, כששאל והתייעץ ברבותיו ושמע מהם את הדרך אשר ילך בה וכיצד עליו להגבי ולהשיב, הביאו למצב שהיה מוכן למעט כל שאלה או בעיה, שידע את הדרך להתמודד עמה וכיצד להניח את דעת השואל ולהשיב לו תשובה טובה וראויה. כמו כן, מבין אלפי התלמידים שהתחנכו אצלו, היו גם מעטים שהוצרכו לעזרה מקצועית ואף רפואית, שעמהם הלך כבדת דרך קשה וארוכה זו, החל מבירור אחר בעלי מקצוע טובים וראויים, ועד לתמיכה רחבה ועידוד בכל עת. שנתנו להם את הכח והעוז לעבור נסיון קשה זה, ובחסידי ה' עליו, שהשתדלותו זו, יחד עם התפילות המרובות שהוסיף להעריך עליהם, רובם הצליחו לצאת מהמצבים הקשים אליהם הגיעו, לעלות לדרך המלך, וכמעט כולם זכו בסופו של דבר להקים בתים נאמנים בישראל, כשממשיכים בדרכה של תורה ולאורה ותיבותיה.

אחת מהתופעות שחזרה על עצמה בקרב תלמידים רבים ובמשך השנים, היתה בתקופה זו של השנה. שהיו בחורים שקיבלו 'פוביה', המכונה בציבור 'בעתה' או 'חרדה' מימי אלול ועוד יותר מהימים הנוראים, ובעקבותיהם סבלו מכל מיני תופעות לואי, שהצד השווה בהם לרעה, שגרמו להם לנסיגה רוחנית ואף להתנגדות כפיתיות שונות ומשונות, שאין להם קשר ביניהם לבין 'אימת הדין', אלא עולמים להוות תחילה של בעיות נפש שסופם מי ישרונו.

היו גם כאלו שפיתחו פחדים מיוחדים מקריאת הקללות שבתורה, במיוחד בפרשתו של שבא במחצית השניה של חודש אלול. התמודדות של הבחורים הללו עם פרשתו היתה מנוונת, יש שמדומת כן מנונו מלמוד את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום או פרש"י, אחרים קראוה במהירות ובלא אפשרות למחשבה והתבוננות, והיו גם כאלו שכל שנה בשבת זו חשו פרפורי בטן עזים שגרמו להם לצאת מבית הכנסת בסיום פרשת הברכות, וכך מנעו את עצמם משמיעת פרשת הקללה. כאשר אחת מן שלוש האפשרויות אינה הדרך הטובה והנכונה, וכמובן אין בה כל יעילות.

הצד השווה שבשלושת הנהגות אלו, שעל ידם חשבו שיוכלו להרויח דבר מה באי קריאת הפרשה, אינה המצאה שלהם, אלא זה כבר מעלה ממאה שנה היה כאלו שהעלו רעיונות דומים, וכפי שכותב הסבא קדישא בעל החפץ חיים זיע"א, בספרו 'משנה ברורה', סי' תכ"ח ס"ו בביאור הלכה: "וזהה ראיתי שערוריה בענין זה בין ההמון, שיש מקומות מן הישובים שבהגיעם לסדר בחקותי וכי תבא, אין קוראין בתורה בשבת זו, וכמה רעות עושין, אחד שאין מקיימין קריאת התורה שהיא תקנה קדומה ממה רבינו ע"ה. וגם (-עורבים) על מה שאמר הכתוב (משל ג' י"א), מוסר ה' גְּנִי אֶל תְּמָסָא וְאֶל תְּקַץ בְּתוֹכָהּ. וגם הוא טעות מעקרו,

הימים שעוברים וחולפים בחודש נעלה ומיוחד זה, שיש בו תוספת של רחמים לכל הענינים ובמיוחד להתקרב לה' ולשוב בתשובה שלימה לפניו, מוסיפים לקרב אותנו לימים הנוראים הגאים עלינו לטובה, לראש השנה בו חפצים ומבקשים אנו לזכות להמליך את הקב"ה למלך עלינו ועל כל העולם כולו, וגם שנכתב בספר חיים ברכה ושולם ופרנסה טובה, ויגור עלינו גזירות טובות ישועות ונחמות, יחד עם כל בית ישראל. נגיע עשרת ימי תשובה שדרגתן רבה ועצומה עד מאוד, שכביכול ה' מצוי אצלנו יותר מאשר בכל השנה, וזאת בכדי לקבל את תשובתנו, שהימים הללו מסוגלים עוד יותר לעורר את הלבבות לשוב בתשובה שלימה, ואף מעלתם היא שבהם התשובה צריה ומקובלת לפני ה' בפסגות רבות מכל ימות השנה, ובסיומם נזכה לעמוד ביום הכיפורים, להעתיך ולעווק ולהתחנן לפני ה' שנזכה לשוב אליו באמת ובצדק ונטהר מכל חטאתינו ועוונותינו, ואף יחתם גזר דינינו לטובה ולברכה בכל מיילי דמיטב.

הגם שמציאות הימים הקדושים והמיוחדים הללו של חודש הרחמים והסליחות, בכוחן לעורר את הלבבות, עדיין נצרכת הפעילות העצמית של כל אחד, בדרגות ובמעלות, שיעור את ליבו להגיש במעלתו ולהשתמש בהם ליעודו. וכבר המשילום הקדמונים לאדם שקיבל כלי בעל יכולות גדולות ועצומות, שבלעדי הפעלתו, כמעט ואין לו תועלת ממנו, ומפסיד בידים את כל מה שיכל להפיק ולהרוויח ממנו. כך גם מעלתו העצומה והנשגבה של חודש הרחמים והסליחות, ועוד יותר הפסגות הרמות של עשרת ימי תשובה בכלל והימים הנוראים בפרט, שבלעדי שאדם יעורר את עצמו, מפסיד הוא את רוב תועלתם והנאתם שעבורם נבראו ונקבעו.

כבר לימדנו חכמי התורה והמוסר, שהדרך הטובה והראויה ביותר שכל אחד יחלך בה בימים נעלים אלו, הוא בלימוד המוסר המעורר את הלבבות, ובתוספת תפילה ובקשת רחמים לפני ה' שיפתח את ליבו להתקרב אליו. אך תפילה לבדה בלא פעילות נוספת, מחכימו רבינו הפלא יועץ, כמעט אין בה תועלת, ודומה הדבר להתפלל לפרנסתו ואינו עוסק בה מאומה, שנחשב בקרבו לתפילת שוא, שהרי אינו מעלה בדתו של ה' עשה עמו נס שיפתח לו את ארובות השמים להשפיע עליו את בקשת תפילותיו, ומזכיר הוא את אותו אדם המתפלל שה' יביאו למקום מסויים, והוא אינו יוצא מפתח ביתו, שאמנם כן יד ה' לא תקצר, ויכול להגיע לשם ב'קפיצת הדרך' או בכל אופן אחר, גם יחד עם ביתו ואף מטתו עליה שוכב, אך בדורות אלו ובמצבינו הרוחני, אין הנהגת ה' עמו בדרך זו, ועל האדם לעשות ולפעול ולהתפלל לה' שיצליח דרכו ולכל אשר יפנה יצליח.

מסיבות אלו ואחרות, שכלל שנכנסים ומתקדמים לתוככי חודש הרחמים והסליחות, על כל אחד להחכים ולהתבונן לכלל את דרכיו בצדק ובמשפט בחסד וברחמים, לעורר את הלבבות לשוב בתשובה שלימה לפני ה', בלימוד בספרי המוסר, ובמבט נכון לכל אשר סובבו, בידועו שמטרתו אחת היא, לעורר את היראה בקרבו ולהוסיף להתקרב לה' ולעשות רצונו בלבב שלם, כאשר לצורך כך יכול להעזר גם בלימוד פרשת השבוע, להתבונן בפסוקי הברכות, ולשים את ליבו גם לפסוקי הקללות, לדעת ולהשיב אל הלבבות את יסוד האמונה שה' גומל לאיש חסד כמעלה, ויחד עם זאת, נותן לרשע רע כרשעתו, שכמעט כל הקללות הנוראות הללו התיקיימו בשעת חורבן הבית, אחרי שישאל עזבו את ה' והלכו בשירותו לבס, ויש בכך תוספת מעלה לקרב את הלב לה' ותורתו ושמירת מצוותיו, שמעלים מעט על הלב את המכות והקללות הנוראות שחוו ועברו ישראל בשעת החורבן כמפורט בפרשתנו.

שנים רבות זוכה רבי דוד ראש הישיבה, לעורר את לבבו ולב שומעי לקחו ליראת ה' טהורה, בשיחותיו הכלליים ואף בדברותיו האישיים עם תלמידיו האהובים. מנסינו הרב במהלך השנים האחרונות החכים והפנים לדעת, שבדור חלוש זה בו העמידו ה', עיקר התעוררות הלבבות היא בהשגה אל הלבבות בידיעה הברורה שה' אוהב כל אחד מאתנו בכל זמן ומצב, ודואג לנו כאב לבנו יחידו, ומצפה שנעמוד איתנים בניסיונות המיוחדים לתקופה זו, ובלב פעם שזוכים להתגבר על היצר לעשות רצון יוצרנו, שכביכול מסיבים אנו לו רוב שמחה ונחת, והוא שש ושמח בבניו אהוביו ששמעו לדבריו ועשו את רצונו בלבב שלם.

כפי שקיבל מרבותיו גדולי עולם, הלך רבי דוד כנגד רוחו של כל אחד מתלמידיו הרבים, כשעובד לכונן את תלמי חוישתו לעבודת ה' של עשות רצון ה' בלבב שלם כל הימים. מסיבות אלו התמודד רבי דוד בהצלחה רבה בעזרה וסיוע לתלמידים מקרעים שונים ועם התמודדות מיוחדות, כשעיקר מהלכו עמהם היה, שהן אמנם מבחינה חומרית ישנו הברדל עצום ובלתי נתפס בין הדורות הקודמים לדורנו אנו, המורגל בחיי קלילות וכמעט בלא עול והתמודדות קיומית, שאין בחור שרעב ללחם או שאין לו מנעלים לרגליו ומטה לשכב עליה,

אזכור אב בני החלפה לייחוד הפרשה עם פרש"י

המשך מעמוד הקודם

בפעם השלושים וכמה, בשיחתו הראשונה של רבי דוד לבחורים הצעירים, דיבר על החשיבות בהתייצבות עם רבני הישיבה או בדמות רוחנית אחרת, היכולים לעזור ולסייע לבחור, במיוחד בקושי ההתחלתי הקיים אצל רובם ככולם, שזה עתה הגיעו משיבה לצעירים בה היו מוכרים ואהובים, מהיושבים ראשונה במלכות התורה, ולפתע הפכו להיות הצעירים ביותר, במקום זה ובסביבה שאינה מוכרת, ומה גם שדורי הלימוד הארוכים בישיבה גדולה, לרבים מהבחורים מהיום אתגר קשה שלא הורגלו בו, ללמוד כשלוש שעות רצוף בלא הפסקה, וזאת מלבד הניתוק מהבית ומהמשפחה, וההתרגלות לחיי פנימה ואילתת ארוחות במטבח הציבורי בישיבה בלא כל פינוק אימתי. ראש הישיבה הסביר לתלמידים הצעירים, שאין להם מה להתבייש והתייגע בהתמודדות שלהם, במיוחד כשאבים במטרה להתגבר ולהצליח.

בעקבות שיחתו זו של ראש הישיבה, התעורר בלב הבחור צבי, מבחירי שיעור א' ומהמיוחדים בה בעמל התורה והתמדתה, שאולי יוכל להתייעץ עם אחד מרבני הישיבה במה שמציק לו זה כשנה, מאז אלו האחרון שהחבר התחיל, ולצערו הרב אט אט הדבר משתלט עליו לחלוטין, עד שמרגיש אבוד ועזוב ונפילתו והתרסקותו קרובה מתמיד. ימים ארוכים שקל צבי האם הייעוץ יוכל לעזור לו, אחרי שכבר התאכזב רבות מנסיונותיו האישיים למצוא לעצמו מגן מפלט, ואף פנה לכמה חברים וידידים שחשב שיוכלו לעזור לו, ולמעשה בפועל התוסף מהם אכזבה על אכזבתו וצער על צערו ויגונו.

מכל רבני הישיבה בחר צבי ברב תנחום, המשמש כ'משיב' בישיבה, בחושבו שאולי הוא יוכל להיות עובדו המלאך הגואל. סיבת בחירה זו לא היתה מחמת הערכתו הרבה שהיתה לצבי כלפי רב תנחום על עמל תורתו ורוב שקדנותו, שעל אף צעירותו נחשב הוא כתלמיד חכם שניתן לשאול אותו בכל מקום ולקבל תשובה נכונה וברורה, כפי שכבר נוכח פעמים רבות מכל אותן שאלות שיוחח עמו אודותיהן. הטעם שבחר לגשת אל רב תנחום היתה בעיקר בשל פניו המאירות וחיוב הכובש לכל בחור ואברך, שינכר עליו ששרושה אמת ואכן מכבד ומעריך כל אחד כתלמיד התורה, ומה גם שנודע לו באגביות שרב תנחום גדל יתום מאב ואם, ועם כל זה הצליח למנף את כל צרותיו ולהתעלות בהם בתורה ויראה, ובוודאי שעבר מהלך חייו הצעיר וסיונות רבים קשים ומרומים, כך שיוכל אולי להבין את צערו ויגונו, ולהיות עובדו כגלגל הצלה טרם טביעתו במים הזדונים.

בסיומו של סדר שלישי ביקש צבי מרב תנחום אם יוכל להתלוות עמו לביתו, לשוחח דבר מה מאשר על ליבו. בסיעתא דשמיא מיוחדת אינה ה' שהיה זה בערב בו זמנו של רב תנחום היה פנוי יותר, ואף בני ביתו היו בניסיעה מחוץ לעיר, כך שרב תנחום הציגו אל ביתו, כיבדו בכוס משקה ומטעם מזונות שהביאו לקיבוץ לבבו, כך שצבי הרגיש נעים לפרוק מעליו את משאו הכבד. כשמועב רב תנחום את הדברים, נחמד עד מאוד מהמצב הקשה והנוראי אליו הגיע צבי, וביקש שנסיונו רב במקרים כגון אלו, שמטפל בהם ועוזר ומסייע רבות וכל לשתף במידע אף אחד מלבד הבחור, ובמקרים מסויימים לבקשת הבחור, גם לא יידע את ההורים בדבר, וכל זאת מתוך אהבתו לתלמידיו כבניו ולמען התועלת הרבה.

לאחר קבלת הרישות, המשיכו עוד מעט בשיחתם המשותפת, ולאחריה ליווה רב תנחום את צבי אל עבר הישיבה, כשמנחמו ומדבר על ליבו שנחמד ה' ובסייעתא דשמיא ראש הישיבה יוכל לשמש כשליח נאמן להושיעו ומצור הגדולה וצער הרב.

עוד באותו ערב הגיע רב תנחום לרבי דוד ראש הישיבה, וסיפר לו את אשר שמע הערב מצבי. הדברים הפתיעו את ראש הישיבה, אשר העלה בדעתו עד כמה תלמידו סובל ומתייסר. תוך כדי הדברים הוסיף רב תנחום לומר את אשר עוד שמע הערב, שהמראה הכללי של צבי, רזה עד לאימה שכל עצמותיו בולטות, וחליפתו תלויה עליו כעל קולב דקיק, באופן המזכיר 'מוזלמן' ממחנות המות, הוא תוצאה

של הצרה עמה מתמודד, שבתקופה שקדמה לה היה נראה כבחור ממוצע, אך זה כשנתיים שאיבד את התיאבון נאופן כשכמעט לא אוכל מתעבת נפשו, ואם במהלך השנה עדיין מדי פעם מצליח לאכול דבר מה, ככל שימי חודש אלו עוברים וחולפים, ובמיוחד כשמתקרבים לפרשתינו, תחושת הבחילה מתגברת עד שלמעט גביע לבן בוקר וערב, כמעט אינו מצליח להכניס דבר מאכל לפיו, ולא פלא שהוא כה חלש ונראה עומד ליפול ולהתמוטט מבחינה גופנית, וזאת מלבד אומללותו הנפשית.

רב תנחום המשיך לספר לראש הישיבה את מה שצבי סיפר לו הערב, כיצד הכל התחיל אצלו בחודש אלו לפני כשנתיים, כשהחל לחשוב ולהתבונן כיצד כל המאורעות והאסונות כולם גזורים בראש השנה, ונכנס בליבו פחד ובעתה, אימה וחרדה, ממה שעלול חלילה לבוא עליו. מה שהתמיר את המצב היה לימוד הפרשה עם פירוש רש"י דרכו לקיים את ההלכה לשנות את הפרשה עם תרגום ועם פירוש רש"י כיהא לירא שמים, וככל שהוסיף ללמוד את הקללות הנוראות המוזכרות בפרשה, כל התווסף בקרבו מידות מרובות של חלחלה, ואם בתחילה ניסה להסיק בעבודתו ה', בהתמדה רבה ובתפילות ותחינות לה' שיציל אותו מכל דבר רע ומכל מיני משחית ופורענויות, ככל שעברו הימים מרגיש הוא שעומד בפני התמוטטות גופנית ונפשית, וזועק הצילו שנבוא לעזרתו.

במהלך השנתיים הללו, כשהלך והרזה ואיבד ממשקלו, אבי האלמן המטופל בימותיו הרבים, בתחילה התעניין במצבו, ואי שצבי דחה בעדינות, שאר טרדותיו הרבים של האב מנעו ממנו לשים לב לדבר, ועם הזמן התרגל לראותו כך, בחושבו שאין זה אלא מחמת סיגופיו הרבים הנובעים מהתמדתו ורוב עמלו וריחוקו מכל הנאות העולם הזה, ולכן משתיר האב לבנו מידי פעם, שגם לתמידת הישיבה מותר לאכול פעם ארוחה טובה, ולא ייחשב לו כביטול תורה. מרוב רגישותו של צבי לצער אביו, לא שיתפו במה שעובר עליו, ובפעמיים שכן ניסה לשתף אחים, חלקם כלל לא הבינוהו וסתם גערו בו שיפסיק להעניש את עצמו, וינסה לחשוב טוב ויהיה טוב, וכנהנה כל מיני משפטים נבובים חסרי תועלת למצב כמו שלו. וגם היה מי שבטעותו או בעמרצותו השיב לצבי, שכל הפסוקים הללו מדברים רק על מאורעות חורבן הבית ולא על העתיד לבוא חלילה, דבר מוטעה וחסר כל שחר, ועדיין מצויים בינינו זקנים ישישי שער שעברו את רוב הקללות בארצות הדמים שבארופה, ואמת נכון הדבר שקללות אלו תקפות גם לימינו, בתקופה שלא יבואו לידי מימיהם זקנים.

כמדומה לי, הציע רב תנחום לראש הישיבה, שמקרה זה החמור עד מאוד, מצריך התערבות רפואית, שנצרך הוא לרופא פסיכיאטר שיאבחן את מצבו וירשום לו 'כדורים' מתאימים שיוכלו לעזור ולסייע ולהקל מעליו את צערו ויגונו, ואנו נוכל לתת לו את התמיכה והעזרה הנפשית כדי שהטיפול הרפואי יועיל ויעזור להוציא ממצבו הנוראי והאומלל הלזה.

לאט לך רב תנחום, השיבו ראש הישיבה, ראשית צריך לברר מה היסוד שהביאו לפחדים אלו, שאם יש לו סיבה אמיתית, כלל לא מדובר בעיני שטיפול תרופתי יועיל לו, אלא צריך להתעסק בבורש הבעיה ולהפתור, וכמדומה שה' שולח לי כעת 'עבודה' מיוחדת לשבוע האחרון של השנה, לנסות לרדת לשורש בעייתו של הבחור ולנסות לעזור ולסייע לו ולהצילו ממצבו.

כשראה ראש הישיבה שרב תנחום מתפלא על דבריו, הוסיף ואמר, שלפי סיפור הדברים שאמרתי עולה, שלימוד פרשתנו עם פירוש רש"י זה מה שגרם להעמיק את הלימוד לבחור. האמת היא שבלימוד פרשתנו עם פרש"י אפשר גם להגיע למסקנתו, שאם ידוע השורש והיסוד לפחדים, אין צורך בשום טיפול תרופתי, ובעזרת ה' נקוה להיות השליח הנאמן להביא לו ישועתו והצלתו, שתיחלתה תהיה עוד בשנה זו.

למחרת אחר התפילה, כאשר ראש הישיבה הספיק לברר פרטים אודות צבי ומשפחתו והאסון שהיה בביתם במחלת אמו וייסוריה הרבים עד לפטירתה לפני כארבע שנים, הגיע

למסקנה שאין קשר ישיר בין הדברים, ועל כן הבין שכעת עליו לשוחח עם המדובר ולשמוע את אשר על לבו. צבי נקרא לחדרו של ראש הישיבה, שהקביל ב'שלוש עלים' לבניו, ולאחר כמה דברי שבח על רוב התמדתו ומעלת תפילותיו שבוודאי ה' שש ושמח בהם עד מאוד, אמר ראש הישיבה, שעל פירותיו המפורשת רב תנחום סיפר לו את דבר שיחתם מאמש בתקופה ובוטמרה שיוכל לעזור ולסייע להתמודד עם הניסיון שה' הביא לפתחו.

בחדר שורה ארוכה מתוחה, בעיקר מצידו של צבי, שיושב הוא מול 'מרן ראש הישיבה שליט"א', והוא אינו אלא אחד מבחורי הישיבה הצעירים ביותר, ובמקום שראש הישיבה יעסוק בהיותו אביו ורבו, בהכנת השיעור כללי, משוחח הוא עמו על בעיותיו. בכדי להפסיד את המתח סיפר ראש הישיבה לצבי על כמה בעיות של בחורים עמם הספיק להתמודד במהלך השנים, חלקם בדברים המעוררים חיוך, ובאופן זה הצליח להרגיע מעט את רוחו הסוערת של צבי, בכדי שיוכל לשוחח על מצבו והאופנים שניתן לעזור ולסייעו.

טרם נפתח את הנושא, פנה ראש הישיבה לצבי, חשוב מאוד לדעת האם אירע דבר מה לפני שהחלו הפחדים והחששות להתגבר בליבך. צבי חשב והרהר כמה רגעים, כשמנסה להחזיר את הגלגל אחורה בשנתיים האחרונות, אך לא נזכר דבר מלבד מה שצעם לימוד הפרשה על פירוש רש"י, היא זו שהגבירה על את פחדיו והפכה אותם לחדרה של ממש.

לימוד הפרשה אינו לעזור פחד בלב בחור ישיבה העוסק בתורה ועמל בה שבכל עת עסוק בעבודת ה' וקיים מצוותיה, טען ראש הישיבה נחרצות. בתורה בכלל ובפרשתנו בפרט כתובים ברכות רבות שעתידים לבוא על בחור ישיבה כמותך, ולא שום קללה. כפי הנראה דילגת בלימודך פסוק אחד ומחמת כך הגעת לכל זה, הרעית ראש הישיבה בקולו, תוך כדי שלקך חומש ופתחו בפרשתנו ובאצבעו הרוקדת מזקן הצביע על הפסוק המקדים לקללות, בו נאמר (דברים כ"ח ט"א): "וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר לְעִשְׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו וְחֻקָּיו אֲשֶׁר אֶנְכִּי מְצַוֶּה הַיּוֹם וְצִוִּיתִי אֶת כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגוּךָ". הנה מפורש לך בפסוק על מי עתידים לבוא חלילה כל הקללות הללו, לא עלך ועל כמותך בניס חביבים לה' העוסקים ועמלים בתורתו בכל עת ושעה ואף אין להם פנאי לעבירה ועון.

תוך כדי דבריו ראש הישיבה נזכר צבי, שהשורש והטעם לכל הפחדים הללו שהחלו לו באותה שנה, היה בעקבות כך שזמן מה אחרי שאמו הלכה לעולמה בתום תקופת יסורים ארוכה, חברו הטוב מהישיבה לצעירים חלה גם הוא במחלה קשה ומימסרת, וזכר זה הכניס פחד נוראי בליבו, ומאז, כל דבר שרק היה לו שייכות לעונש וקללה, הגביר אצלו את הפחד והחרדה, וכאשר הייתשבל ללמוד את הפרשה עם פרש"י דרכו בכל שבוע, רמת הפחד בלבו הלכו וגברו עד כי עצמו ממנו, ומאז ועד היום חיי אים חיים מחמת רוב הפחד שיש לו בכל עת ושעה, ולולי תורתו שעשועו, בוודאי שהיה אובד בעונו.

כאשר ראש הישיבה הגיע לשורש הבעיה, כבר ראה את הדרך הסלולה שבפניו, ועוד טרם שנכנס אליה סיפר לצבי על בחורים רבים שסבלו מפחדים כאלו ברמות שונות ומאיימות, ובחסי ה' הצליח לשחרר אותם מהם, באופן שישאר בליבו רק פחד אלקים ויראת ה' טהורה העומדת ומעמידה אותו בכל מעשיו.

צבי שנתן אשון מלא בראש הישיבה, החל להלך עמו בדרך שהובילו בהם, כשנשמע לכל דבריו והוראותיו, וככל שעברו הימים בהם נהר ראש הישיבה בחכמתו ובכלי אומנותו להצילו משלטון הפחד, אט אט שב לאיתנו והתחיל לאכול קמעה, והעיקר שמונות נפשו שבה אליו וניצל מפגילתו הכמעט להיות נמנעת, כשהולך ומתעלה במעלות התורה והיראה בלתי בן תורה אמיתי בכל מהותו וישותו, לעשות נחת רוח לאביו שבשמיים וגם לאמו הצדקנית הממצאת קרוב יותר לה', שבוודאי העתירה בעדו בכל עת, ואף אביו זכה שוב לירות ממנו רוב שמחה ונחת כל הימים.

מנין בפרשתנו עפרש"י
יסד מרן ראש הישיבה את דבריו?

שמות הזוכים:

זילברשטל א. - מודיעין עילית - ומתוך האור-נישואין קסל א. - ניו יורק - ומתוך האור-נישואין בותשטיין י. - ירושלים - ומתוך האור-נישואין צוקן י. - אלעד - ומתוך האור-נישואין לפישץ ח. - מודיעין עילית - ומתוך האור-נישואין בלום מ. - ירושלים - ומתוך האור-נישואין סילבר ע. מ. - ירושלים - ומתוך האור-נישואין וקנין ח. - אשדוד - ומתוך האור-נישואין בגזן ש. - מודיעין עילית - ומתוך האור-נישואין חזבנט ש. - מונסי - ומתוך האור-נישואין

ניתן לקבל כל שבוע את העלון בפקס או באימיל (ללא תשלום), בתוספת ה"סיפור ושאלה בעידו" בגודל כפול, על שני עמודים. המעוניינים לקבלו, ישלחו את שמם וכתובתם בכתב ברור, בתוספת מס' טלפון לבידורים, לפקס המערכת או למייל: ichudbchid@gmail.com

המילים שגלחם ממשרדנו ב'ליקוד' ש'בינו ג'דסי

תשובה ל"סיפור ושאלה בעידו" מגולין פרשת דברים

בשנת לשאלה, מנין בפרשתנו עפרש"י יצא מיכאל את מקור המרגלית היקרה שהעניק לו המשגיח הקשיש זצ"ל, שהדקח טובה שאדם ישנה את עצמו, היא להתחיל בדברים הקטנים, וכאשר יצליח לעמוד בהם, יושפע לטובה ויזכה לשנות עצמו גם בדברים הגדולים. מיכאל מצא את מקור המרגלית היקרה, וזאת מדברי רש"י "א"ט", ע"פ. ויניי יקרה איש שגא לרעה ונאבד לו יקם עָלָיו והפחו נפש ומת נכס וְאֵל אֶתְּ הַקְּרִים הָאֵל, ויבאר רש"י, "וכי יקרה איש שגא לרעה. על ידי שנאתו הוא בא לידי איבוי. וכאן אמרו, עבר אדם על מצוה קלה, סופו לעבור על מצוה חמורה. לפי שרבע על לא תשגא, סופו לבא לידי שפיכות דמים. לכן נאמר ויניי יקרה איש שגא לרעה וגו', שהיה לו לכתוב וכי יקום איש ואבד לרעה והכחו נפש". מביאר בדברי רש"י, שעצם הדבר שהיה נכשל במצוה קלה, סופו להכשל במצוה חמורה, וזדון נותן, שכאשר יתאמץ להתחזק במצוות קלות, מלבד מה שימנע להגדר ולהכשל במצוות חמורות, מדה טובה מרובה, שיזכה על ידי זה להצלח למעבור על מצוות חמורות אחרות, שלאחר שיתרגל לגבור על יצרו במצוות הקלות, יתחזק לגבור על יצרו גם בחמורות, ויזכה שכל ימיו יעשה צדון ה' וחפץ צורו.

תשובות לשאלות המתפרסמות בעלון זה, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם, כתובת וטלפון, עד ליום ג' בשעה 23.00 בלבד לפקס' (9741115 - 08) 'מחר': (972 + 8) (24 שעות) [או למייל ichudbchid@gmail.com - עד יום ה' בערב בלבד]

הפרטים לשבוע זה: ספר "ממצא של רב עה"ת", ה"ב".
עוד שלושה זוכים נוספים, כל אחד בספר "מטה משה הקדומן" (לרבי משה מתי תלמידי המהרש"ל).
הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בעידו": שני זוכים, כל אחד בספר "לחיות כהלכה" הלכות מצוות שאינן כ"ב ידועות*.
לעזרת, הארות ותגובות וכל עניני העלון, ותרומות והצנחות, יש לפנות למערכת בפקס ובמייל ה"ל"